

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ІСТОРІЯ

УДК 94(477.7)

*Антон Костенко**

ПОСИЛКА «КЕМБРИДЖ – ХЕРСОН» АБО ПРО НАУКОВІ КОНТАКТИ ЕЛІСА МІННЗА ТА ВІКТОРА ГОШКЕВИЧА

У статті вперше розглядається історія наукової співпраці між засновником херсонського Археологічного музею (Музею старожитностей) Віктором Гошкевичем та кембриджським професором, фахівцем з давньої історії Північного Причорномор'я, Елісом Міннзом.

Ключові слова: Віктор Гошкевич, Херсонський краєзнавчий музей, Еліс Міннз, Кембриджський університет, історіографія, історія археології.

У кількох попередніх працях [3] [4] ми наголошували на тому, що для історії української археологічної науки особливий інтерес сьогодні мають ті її сторінки, які пов'язують вітчизняну археологію зі світовою і у цьому контексті цікавою є історія археологічних фондів Херсонського обласного краєзнавчого музею.

Вітчизняна історична наука ніколи не була замкненою у собі, а навпаки – завжди була частиною загальносвітового процесу наукового пізнання минулого. У цьому легко можна пересвідчитися, якщо поглянути на часи становлення української історичної науки, а саме кін. XIX – поч. XX ст. Доробок вітчизняних науковців швидко ставав надбанням іншомовних наукових праць і навпаки – значимі закордонні наукові дослідження історії українських теренів викликали непідробний інтерес в Україні. Між українськими та закордонними істориками зав'язувалися також плідні наукові контакти та дружні відносини.

* Кандидат історичних наук, бібліотекар-координатор Херсонської централізованої бібліотечної системи.

А. Костенко. Посилка «Кембридж – Херсон» або про наукові контакти Еліса Міннза...

Сьогодні, однак, багато таких контактів забуті, особливо якщо йдеться не про корифеїв української історичної науки, а про істориків «другого плану». До таких істориків відносимо й Віктора Гошкевича (*фото 1*), що є більш відомим не завдяки своїм історичним розвідкам, а як видатний археолог та популяризатор українського минулого – у 1890 р. він заснував у Херсоні Археологічний музей, що став одним з перших і найбільших музейних закладів українського Півдня.

Серед багатьох закордонних вчених В. Гошкевич встановив і підтримував постійні наукові контакти з британським дослідником Елісом Міннзом (*фото 2*). У вітчизняній науці (і навіть ширше – на пострадянському просторі) ця постать так і не отримала належної уваги. Серед помітних публікацій можна назвати лише статтю Михайла Бухаріна «Скифский мир М.И. Ростовцева и Э.Х. Миннза» де наводиться архів листування цих видатних учених [1].

Але від спілкування В. Гошкевича та Е. Міннза на сьогодні лишилася чи не єдина матеріальна пам'ятка – 720-ти сторінковий фоліант, що зберігається у спеціалізованій бібліотеці Херсонського обласного краєзнавчого музею. Саме з історії цієї книги доцільно розпочати розповідь про співпрацю двох науковців.

9 березня 1926 р. директор Херсонського історично-археологічного музею Ірина Фабриціус придбала книгу Е. Міннза «Scythians and Greeks» для поповнення музейної бібліотеки [2, с. 567]. Видана в 1913 р., ця книга вже мала статус класичної узагальнюючої праці з історії скифо-грецького періоду Північного Причорномор'я, тож мати її в музеї було необхідно. Але був й інший мотив – особистий. І. Фабриціус знала, що автор книги – кембриджський професор Еліс Міннз був особисто знайомий з її прийомним батьком та попередником на посаді директора музею В. Гошкевичем. До того ж В. Гошкевич неодноразово згадувався на сторінках книги.

Здійснюючи в березні 1926 р. свою покупку, І. Фабриціус не очікувала, що вже у серпні того ж року з Кембриджа до Херсона надійде посилка, а в ній – примірник тієї ж праці з дарчим написом автора «Дорогому Виктору Ивановичу

А. Костенко. Посилка «Кембридж – Херсон» або про наукові контакти Еліса Міннза...

Гошкевичу для Херсонського Історико-Археологічного Музею в знак багатолітньої дружби, 15-ого люваря 1926 г. Ellis H. Minns». Ким же був автор цієї праці, як познайомився з діяльністю Херсонського музею та його засновником і чому вважав себе зобов'язаним надіслати примірник своєї публікації старому товаришеві?

Еліс Хоуел Міннз народився у 1874 р. Він був сином англiканського пресвітера – Джорджа Вільяма Вальтера Міннза, вікарія парафії Вестон у схiдному Гемпширі. Преподобний Міннз захоплювався історією та старожитностями і був членом авторитетного Лондонського товариства антикварів (Society of Antiquaries of London). Е. Міннз згодом стверджував, що саме підтримка батька, його приклад та виховання визначили його життєвий та науковий шлях [9, с. 597].

Закінчивши престижну школу Чартерхаус (заснована у 1611 р. Charterhouse School вважається однією з дев'яти «елітних» британських шкіл), Е. Міннз розпочинає навчання в кембриджському Пемброк-коледжі (Pembroke College), з яким надалі й буде пов'язане його життя. У виші Е. Міннз вирішив посилено студіювати не античність, як планував раніше і якою продовжував жваво цікавитися, а славистику. Перших серйозних успіхів у цій царині він досягнув уже не в Кембриджі, а в Парижі, де під керівництвом керівника кафедри російської мови Школи схiдних мов Поля Буайє (Paul Boyer; 1864–1949 рр.) повністю опанував російську [1, с. 477]. Відзначимо, що П. Буайє, який невдовзі став авторитетним професором-славiстом та очолив усю Школу схiдних мов, підтримував зв'язки і з українськими колами та мав публікації з шевченкознавства.

Тим часом, Е. Міннз вирушив до Російської імперії, де працював протягом 1898–1901 рр. Тут він заклав основи своєї наукової кар'єри, влаштувавшись на стажування до бібліотеки Імператорської археологічної комісії, а згодом – до Імператорського Ермітажу та Історичного музею в Москві. Ця робота дозволила Е. Міннзу за короткий термін стати провідним західним фахівцем у

А. Костенко. Посилка «Кембридж – Херсон» або про наукові контакти Еліса Міннза...

царині російської археології – один з небагатьох європейських істориків він вільно володів російською, мав змогу ознайомитися з найновішими археологічними публікаціями Російської імперії, отримав досвід практичної роботи у сфері археологічного музейництва в провідних наукових закладах Петербурга й Москви. Своє стажування в російських столицях Е. Міннз доповнив також подорожами до Казані, Києва, Одеси та інших помітних губернських наукових центрів. Ці подорожі дозволили йому безпосередньо ознайомитися з топографією країни, на власні очі побачити ключові пам'ятки археології [9, с. 598].

Особливо важливим було й те, що внаслідок цих подорожей у Е. Міннза з'явилися знайомі та друзі не тільки серед столичних науковців, але й серед провінційних дослідників. Згодом, повернувшись до Великої Британії, вчений листувався з десятками своїх кореспондентів у Російській імперії, а відтак одним з перших отримував відомості про нові відкриття, ознайомлювався з надісланими йому свіжими виданнями, стежив за інтерпретацією тих чи інших історичних явищ різними школами і дослідниками. Долучився він і до роботи наукових товариств Російської імперії. Зокрема, Е. Міннз став членом Імператорського Російського археологічного товариства. Київський університет святого Володимира також вшанував його почесним званням доктора грецької словесності [9, с. 598].

Є всі підстави стверджувати, що саме під час свого перебування на теренах Російської імперії протягом 1898–1901 рр. Е. Міннз познайомився з В. Гошкевичем. Хоча жодних прямих свідчень цього і немає, гіпотеза видається слушною: в 1910-ті рр. ці науковці листуються як добрі друзі, що передбачає бодай одну особисту зустріч раніше. До того ж з 1896 р. В. Гошкевич став членом Одеського товариства історії та старожитностей, а під час свого перебування в Одесі в 1900 р. чи в 1901 р. Е. Міннз теж став членом цієї провідної на Півдні наукової інституції та познайомився з більшістю науковців – членів Товариства.

А. Костенко. Посилка «Кембридж – Херсон» або про наукові контакти Еліса Міннза...

Після повернення до Великої Британії Е. Міннз зустрівся з розчаруванням, коли Кембриджський університет призначив іншого кандидата на новостворену посаду професора славістики Кафедри класичної філології Факультету класичної філології та старожитностей [1, с. 477]. Але, оскільки Кембриджський університет був і лишається скоріше федерацією навчальних закладів з високим рівнем автономії його структурних одиниць, ця відмова не завадила йому обійняти посаду викладача славістики і бібліотекаря Пемброк-коледжу. У 1906 р. він також влаштувався на неповну ставку викладачем палеографії Класичного факультету. Сучасники згадували про Е. Міннза як про сумлінного працівника, який повністю виконував свої зобов'язання перед обома установами, але зосереджений був у першу чергу на створенні власного інтелектуального продукту [9, с. 599].

У ті роки Е. Міннз енергійно працював над узагальненням своїх відомостей про археологію Північного Причорномор'я. Зокрема він взяв участь у підготовці одинадцятого («кембриджського») видання фундаментальної «Encyclopaedia Britannica» (1911 р.). У цій редакції всесвітньовідомої енциклопедії Е. Міннзу належать ключові статті зі славістики («Російська мова», «Слов'яни», «Словаки», «Словенці», «Серби», «Кашуби») та античної історії Південної України («Алани», «Бастарни», «Будини», «Кіммерійці», «Сармати», «Скіфія», «Таври», «Тіра», «Феодосія», «Херсонес», «Язиги» та ін.).

У 1911 р. у херсонському Археологічному музеї теж відбулися чималі зміни. Музей, що до того розміщувався у кількох залах громадської бібліотеки, отримав від міського управління окремий двоповерховий будинок на вулиці Говарда. Протягом грудня 1910 р. – січня 1911 р. сюди перенесли всі музейні колекції. Змінювалося також підпорядкування музею, який відтепер входив до структури Херсонського міського управління, та його назва – віднині він ставав Херсонським музеєм старожитностей.

З цієї нагоди Е. Міннз надіслав до Херсона вітальну телеграму:

А. Костенко. Посилка «Кембридж – Херсон» або про наукові контакти Еліса Міннза...

В міське управління міста Херсон. Ласкаві панове! Дозвольте мені привітати вас з урочистим відкриттям вашого музею. Навіть в далекій Англії можна цікавитися старожитностями російського Півдня і я стежив зі щирим співчуттям за мінливою долею зібрання коштовних пам'яток старовини, яке створив багаторічними зусиллями шановний В. І. Гошкевич. Тепер я щиро радію тому, що це зібрання забезпечене надійним сховищем, та сподіваюся, що протягом багатьох років надходитимуть туди знахідки все того ж енергійного зберігача. До того ж у такому центрі як Херсон необхідно, щоб існував музей, до якого стікалися б пожертви та знахідки численних у вашому краї шанувальників старовини. Нехай процвітає херсонський міський музей.

В. Гошкевич пишався цим знаком уваги до його праці та опублікував текст телеграми тричі: в очолюваній ним газеті «Юг» – поряд з іншими вітальними телеграмами [8, с. 243], в «Херсонській міській газеті Копійка» – окремою заміткою «Привітання місту Херсон від англійського вченого» з зазначенням регалій автора привітання [8, с. 244], а також у першому числі власного «Літопису Музею» [6, с. 74-75].

Визнання з боку авторитетних закордонних вчених було для В. Гошкевича важливим також через те, що починаючи з 1905 р. він перебував у конфлікті з губернською владою, яка вбачала в ньому небезпечного ліберала та українофіла. Під час відкриття оновленого Музею старожитностей Херсонське міське управління навіть намагалося уникнути згадки про нього на урочистостях чи в публікаціях. Тож, попри те, що йому вдалося зберегти за собою завідування Музеєм старожитностей, В. Гошкевич відчував сильний тиск з боку губернського та міського керівництва – і його зв'язки з закордоном додавали йому ваги у цій боротьбі.

Ми зауважували, що, хоча Е. Міннз волів бачити себе науковцем-славістом, він паралельно цікавився також і тематикою античної історії Північного Причорномор'я. Зрештою, саме античні студії й забезпечили йому визнання у науковому світі. До сьогодні він найбільш відомий як автор

А. Костенко. Посилка «Кембридж – Херсон» або про наукові контакти Еліса Міннза...

узагальнюючої праці «Scythians and Greeks», виданої у 1913 р. Вже на перших сторінках своєї праці Е. Міннз схвально відгукується про Херсонський музей старожитностей («The Town Museum at Kherson») як про місце зосередження усіх цінних знахідок регіону Нижнього Дніпра. Посилається він і на дві праці В. Гошкевича: книгу «Скарби та старожитності Херсонської губернії» та статтю «Монети» (опубліковану в першому числі започаткованого ним «Літопису Музею»). У передмові автор окремо висловлює подяку В. Гошкевичу як дослідникові, що надавав йому вичерпні відомості про розвиток археології на теренах Херсонського краю.

Побіжно зауважимо, що Е. Міннз використав польську форму латинської транслітерації прізвища «Гошкевич» – «Goszkewicz», а не загальноживану зараз «Goshkevich» (втім сьогодні українськими науковцями, відповідно до офіційної норми транслітерації українських літер, але без огляду на багаторічну традицію написання, використовується і форма «Hoshkevych», що аж ніяк не сприяє зменшенню плутанини).

Утім, Е. Міннз не спинився перед тим, щоб виступити на сторінках своєї праці проти однієї з гіпотез В. Гошкевича, яку він вважав помилковою. Мова йшла про етнічну ідентифікацію досліджених В. І. Гошкевичем поховань доби бронзи.

Е. Міннз наголошує, що варто ухилятися від спроб ототожнити цю «расу» з котроюсь історичною назвою. Звертаючи увагу на прагнення професора Дмитра Самоквасова (1843–1911 рр.) ідентифікувати ці поховання з кіммерійцями і його датування поховальних комплексів VI ст. до н. е., Е. Міннз переконує, що той у своїх припущеннях «зайшов далі, ніж це є безпечним». В цьому контексті найменування В. Гошкевичем поховань такого типу знову ж таки кіммерійськими і його ототожнення цих «кіммерійців» з культурною традицією іраномовних народів теж має вважатися сумнівним. Е. Міннз висловлює думку, що до цих етносів має застосовуватися назва «курганного народу» [10, с. 145]:

А. Костенко. Посилка «Кембридж — Херсон» або про наукові контакти Еліса Міннза...

Mr V.I. Goszkewicz of the Kherson museum unhesitatingly applies the name Cimmerian to graves of this class, which he enumerates fully as far as they occur in the government of Kherson. He says that in particular cases the position of the bones makes it appear that the colour was applied after the flesh had been removed, and suggests that there existed some arrangement like the «Towers of Silence». But there are too many suppositions concerned for this to be an argument in favour of the Iranian affinities of the Cimmerians. I take it these are the people Professor J. L. Myres calls «the Kurgan people», and declares to have been blonde longheads. He gives a map shewing such burials right across from the upper waters of the Obj to the Elbe, and as far south as Thessaly and Anatolia. As kurgan is just the Russian for barrow, the name Kurgan people would suit any one between these early folk and the nomads of the XIIIth century.

Ці сторінки важливі ще й з ось якої причини. Окремі сучасні історіографи відмовляються визнати В. Гошкевича істориком-дослідником у повному розумінні цього слова, вважаючи його лише видатним археологом та практиком музейної справи. Разом з тим, бачимо, що сучасники В. Гошкевича – провідні світові науковці – не бачили нічого дивного в тому, щоб серйозно ставитися до його наукової інтерпретації південноукраїнського минулого. Ці гіпотези (як і будь-які наукові гіпотези) жваво обговорювалися, приймалися чи відкидалися, але немає жодного сумніву в тому, що й на теренах Південної України, і в межах Російської імперії, і в колах закордонних фахівців, ознайомлених з його працями, В. Гошкевич сприймався як один з провідних дослідників історії Північного Причорномор'я.

На сторінках «Scythians and Greeks» Е. Міннз докладно спиняється і на унікальних предметах античного виробництва у скіфських похованнях, знайдених В. Гошкевичем. Історія однієї з таких знахідок особливо цікава. В березні 1896 р. херсонський промисловець Едуард Шульц звернувся до В. Гошкевича з проханням атрибутувати бронзову статуетку, нібито знайдену місцевими мешканцями в одному з урочищ. В. Гошкевич одразу ж зрозумів, що

А. Костенко. Посилка «Кембридж – Херсон» або про наукові контакти Еліса Міннза...

перед ним високоякісна давньогрецька робота. Йому вдалося з'ясувати, що статуетка походить з кургану, розташованого за три кілометри на північ від Херсона. Двоє місцевих мешканців лютовими ночами провадили грабіжницькі розкопки цього кургану. Крім статуетки, вони знайшли в могилі інші речі, в тому числі, золоті. Останні вони продали місцевому ювелірові за 30 карбованців. Коли до нього навідалася поліція, було вже пізно. Золоте намисто з дрібних намистин і три кільця, згорнуті з товстого дроту, ювелір перелив у два невеликі злитки. Усі інші знахідки, в тому числі вже згадану статуетку, Е. Шульц придбав за один карбованець [7, с. 156].

Тоді ж, у березні 1896 р., В. Гошкевич дослідив курган, який отримав назву Херсонського, і встановив, що під невисоким насипом знаходилося єдине поховання. У могилі були виявлені скіфські та античні предмети V ст. до н. е. Головною ж знахідкою В. Гошкевича були уламки бронзового диску дзеркала, які дозволили з'ясувати призначення статуетки. Вона була лише руків'ям розбитого на уламки дзеркала – видатного витвору іонійської мистецької школи. Насамперед завдяки цій знахідці Херсонський курган набув широкої популярності серед археологів та мистецтвознавців.

Е. Міннз подає детальний опис цієї старожитності та наводить якісну світлину (*фото 3*) [10, с. 375-376]:

The fragment is 25 cm. high, and formed the handle of a mirror. We have a figure standing in the accustomed attitude of the Acropolis Korai and agreeing with them in all details. Her left hand as usual holds a fold of her skirt, her right hand bears a human-headed bird. The manner of attachment to the circumference of the mirror is elaborate. The artist did not see his way to breaking with his model and lifting her arms to hold the arc above her head, but managed the transition by interposing a whole system of animals. Two jackals with their forefeet on each side of the lady's head and their hind feet on her shoulders support with their heads and the lady's a strip of metal which is the ground for the familiar group of two lions tearing an ox as he lies on his back. These in turn support a strip of bronze adapted to the

А. Костенко. Посилка «Кембридж — Херсон» або про наукові контакти Еліса Міннза...

arc of the mirror and curling round in volutes to touch the lions backs. In this strip are holes for rivets; the palmette which supported the disk from the back has become detached. The figure clearly stood on some sort of base now lost. There is also a small antelope which was probably fixed to the circumference of the disk as in other examples.

Маємо зазначити, що, зі щирої симпатії до Музею старожитностей та його фундатора, Е. Міннз підтримував спілкування з В. Гошкевичем не тільки з тематики своїх безпосередніх наукових зацікавлень. Ми вже згадували, що новий будинок Музею старожитностей знаходився на одній з центральних вулиць Херсона, що носила ім'я Говарда. В. Гошкевич, як і всі освічені херсонці, знав, що Джон Говард (1726–1790 рр.) – це британський філантроп, який присвятив своє життя покращенню умов утримання у в'язницях Європи, та лікар, що досліджував епідемічні інфекційні захворювання. Влітку 1789 р. Д. Говард прибув до Російської імперії. Певний час він перебував у Кременчузі, звідки переїхав до Херсона, де й оселився. У Херсоні Д. Говард прагнув вивчити причини масової інфекційної захворюваності солдатів та матросів гарнізону, а також умови їхньої служби, оскільки в Європі ширилися небезпідставні чутки про вкрай жорстоке поводження з ними в Російській імператорській армії. На початку осені 1789 р. в Херсоні спалахнув епідемічний висипний тиф. За кілька місяців Д. Говард став однією з жертв цієї хвороби [11, с. 314].

На прохання В. Гошкевича, Е. Міннз зв'язався зі спадкоємцями британського філантропа та запропонував подарувати до Херсонського музею старожитностей портрет-гравюру їхнього предка, що зберігався у родині кілька поколінь. Виконаний з натури художником Томасом Холловеєм у 1788 р., цей портрет посів належне місце в музейній експозиції (*фото 4*). Допомогу Е. Міннза В. Гошкевич цінував і справедливо вважав, що його внесок у розвиток Херсонського музею старожитностей не повинен залишатись

А. Костенко. Посилка «Кембридж – Херсон» або про наукові контакти Еліса Міннза...

невідомим. Тож про історію надходження портрета Д. Говарда до музею він опублікував невеликий допис у херсонській газеті «Рідний край» [8, с. 390].

Спілкування В. Гошкевича та Е. Міннза перервалося з початком I Світової війни. Подальші події на руїнах Російської імперії та остаточна перемога там радянської влади змінили і становище науковців та музейників. Очолований В. Гошкевичем Херсонський музей старожитностей спершу став «Музеєм старожитностей ім. Жовтневої Революції», а згодом, зазнавши серйозної організаційної реорганізації, – Херсонським історично-археологічним музеєм. Сам В. Гошкевич тяжко пережив криваві роки Громадянської війни та спричинені їй подіями родинні трагедії. Хворий та змучений вчений змушений був самоусунутись від поточного керівництва виплеканим ним музеєм, а в 1925 р. – офіційно поступитися посадою директора на користь своєї прийомної доньки та учениці Ірини Фабриціус [5, с. 126].

Як ми уже говорили на початку, в серпні 1926 р. до Херсонського історично-археологічного музею нарешті надійшла книга Е. Міннза «Scythians and Greeks». Вислати один примірник своєї роботи в дарунок В. Гошкевичу Е. Міннз планував одразу ж після того, як книга вийшла друком. Але почалася I Світова війна, згодом – революція в Російській імперії, тож він цілком логічно зволікав зі своїм дарунком, побоюючись, що книга не дійде до адресата. Лише на початку 1926 р., отримавши певні відомості про те, що В. Гошкевич живий, а музей продовжує свою роботу під новою назвою, Е. Міннз наважився відправити свою посилку. Цей епізод заочного спілкування був останнім у житті двох вчених. У березні 1928 р. Віктор Гошкевич помер внаслідок важкої багаторічної хвороби.

Натомість Е. Міннз у ці роки нарешті отримав належне визнання у науковому світі. В 1920 р. йому присудили почесний ступінь доктора Кембриджського університету. У 1926 р. він отримав впливову посаду «діснеївського» професора археології на Факультеті археології та антропології Кембриджського університету (з 1851 р. вона фінансувалася з окремого фонду,

А. Костенко. Посилка «Кембридж – Херсон» або про наукові контакти Еліса Міннза...

закладеного меценатом Джоном Діснеєм; Е. Міннз став шостим «діснеївським» професором). Не залишив він і свої праці в Пемброк-коледжі: у 1928 р. його обрали президентом цього університетського підрозділу, а з 1947 р. і до своєї смерті у 1953 р. він працював там на посаді старшого наукового співробітника [9, с. 599].

Науковий доробок Еліса Ховела Міннза у царині славістики та античних студій Північного Причорномор'я уже в міжвоєнні роки було повсюдно визнано класичним. Утім, на пострадянському просторі він сьогодні відомий переважно у колах військових істориків як автор слів *«Гражданам Сталинграда, крепким как сталь, от короля Георга в знак глубокого восхищения британского народа»*, викарбуваних на «Сталінградському мечі» – лише як автора цієї фрази його знає українська та російська «Вікіпедія». Справа в тім, що у 1943 р. британський уряд звернувся саме до нього, як провідного спеціаліста «у російських справах», з проханням сформулювати російською мовою текст дарчого напису на символічному мечі, який мав бути переданий радянській стороні як вияв захоплення героїзмом радянських військ у Сталінградській битві. 29 листопада 1943 р. Вінстон Черчіль передав цей дарунок Йосипу Сталіну під час Тегеранської конференції. Сьогодні «Сталінградський меч», визнаний одним з кращих зразків сучасного художнього кування, експонується в Музеї Сталінградської битви (Волгоград, Російська Федерація).

Для української ж історіографії, на нашу думку, важливим є саме «херсонський сюжет» інтелектуальної біографії Е. Міннза. Наведені факти доводять, що на межі XIX–XX ст. українська історична наука, навіть представлена не найвідомішими своїми дослідниками, була конкурентноспроможною у світі ідей. Наукові зрушення, навіть ті, що відбувалися в українській провінції, як-от діяльність Херсонського музею старожитностей, викликали непідробний інтерес у провідних наукових центрах. Не маємо сумніву, що в українській історіографії можна знайти чимало

А. Костенко. Посилка «Кембридж – Херсон» або про наукові контакти Еліса Міннза...

подібних сторінок, які ще чекають на допитливого і неупередженого дослідника.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бухарин М. Д. Скифский мир М. И. Роствцева и Э. Х. Миннза / Михаил Бухарин // Парфянский выстрел (под ред. Г. М. Бонгард-Левина и Ю. Н. Литвиненко). – М. : РОССПЭН, 2003. – С. 477–544.

2. Книга надходжень Херсонського музею (1919–1933 рр.). – Херсон, 1933. – 1030 с. – Науковий архів археологічних фондів Херсонського обласного краєзнавчого музею.

3. Костенко А. В. Херсонський Археологічний музей як південноукраїнський центр тяжіння скандинавських дослідників (1910–1928 рр.) / Антон Костенко // Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині. – 2015. – Вип. 19. – С. 419–425.

4. Костенко А. В. Херсонский Археологический музей и западноевропейские археологи (1910–1928 гг.) : опыт международной научной коммуникации / Антон Костенко // Modern Science – Moderní věda. – 2015. – № 5. – С. 71–77.

5. Костенко А. В. І. В. Фабриціус (1882–1966 рр.) : археолог та музеєзнавець / Антон Костенко, Анастасія Шевченко // Археологія. – 2016. – № 2. – С. 122–133.

6. Миннз Э. Привѣтствие Музею / Эллис Миннз // Летопись Музея. – 1912. – Вып. 2. – С. 74–75.

7. Росляков С. Н. Ольвия : жизнь и смерть цивилизаций / Сергей Росляков. – Николаев : Возможности Киммерии, 2003. – 172 с.

8. Херсонский музей древностей. Сборник газетных статей и заметок. 1871–1928 гг. / сост. В. Л. Черников. – Херсон : Наддніпряночка, 2012. – 506 с.

9. Clark G. Ellis Novell Minns / Grahame Clark // Proceedings of the British Academy. – 1985. – № 71. – P. 597–602.

10. Minns E. H. Scythians and Greeks. A survey of ancient history and archaeology on the north coast of the Euxine from the Danube to the Caucasus / Ellis Minns. – Cambridge : Cambridge University Press, 1913. – 720 p.

11. West T. The Curious Mr Howard. Legendary Prison Reformer / Tessa West. – London : Waterside Press, 2011. – 378 p.

В статье впервые рассматривается история научного сотрудничества между основателем херсонского Археологического музея (Музея древностей) Виктором Гошкевичем и кембриджским профессором, специалистом по истории Северного Причерноморья, Эллисом Миннзом.

Ключевые слова: Виктор Гошкевич, Херсонский краеведческий музей, Эллис Миннз, Кембриджский университет, историография, история археологии.

In the article first discusses the history of scientific contacts between the founder of Kherson Archeological Museum (Museum of Antiquities) Victor Goshkevich and Cambridge professor, specialist in history of Northern Black Sea Coast, Ellis Minns.

History of Ukrainian archaeological science particular concern today are those of the pages linking national archeology with the world. In this context interested history of archaeological collection of the Kherson regional museum.

Developments national scientists quickly became the property of foreign scientific works and vice versa - the important foreign research history of Ukrainian territories caused genuine interest in Ukraine. Between Ukrainian and foreign historians also fastened fruitful scientific contacts and friendships. Among the many foreign scientists V. Goshkevich established and maintained constant scientific contacts with British researcher Ellis Minns.

Already in the first pages of his work "Scythians and Greeks" E. Minns responds positively Kherson Museum of Antiquities as the venue of all findings of the Lower Dnieper region. Author would like to thank V. Goshkevich research works that gave him comprehensive information about the development of archeology in Kherson region. On the pages of "Scythians and Greeks" E. Minns detail stopped on the unique antiquities of ancient production in Scythian graves discovered by V. Goshkevich.

These facts prove that the boundaries of the XIXth and XXth centuries Ukrainian historical science, not even represented it's most famous researchers, was competitive in the world of ideas. Scientific developments, even those taking place in the Ukrainian provinces, such as the activities of the Kherson Museum of Antiquities, aroused great interest in the leading scientific centers.

Keywords: Victor Goshkevich, Kherson Regional Museum, Ellis Minns, University of Cambridge, historiography, history of archaeology.

ІЛЮСТРАЦІЇ

Фото 1. Віктор Іванович Гошкевич

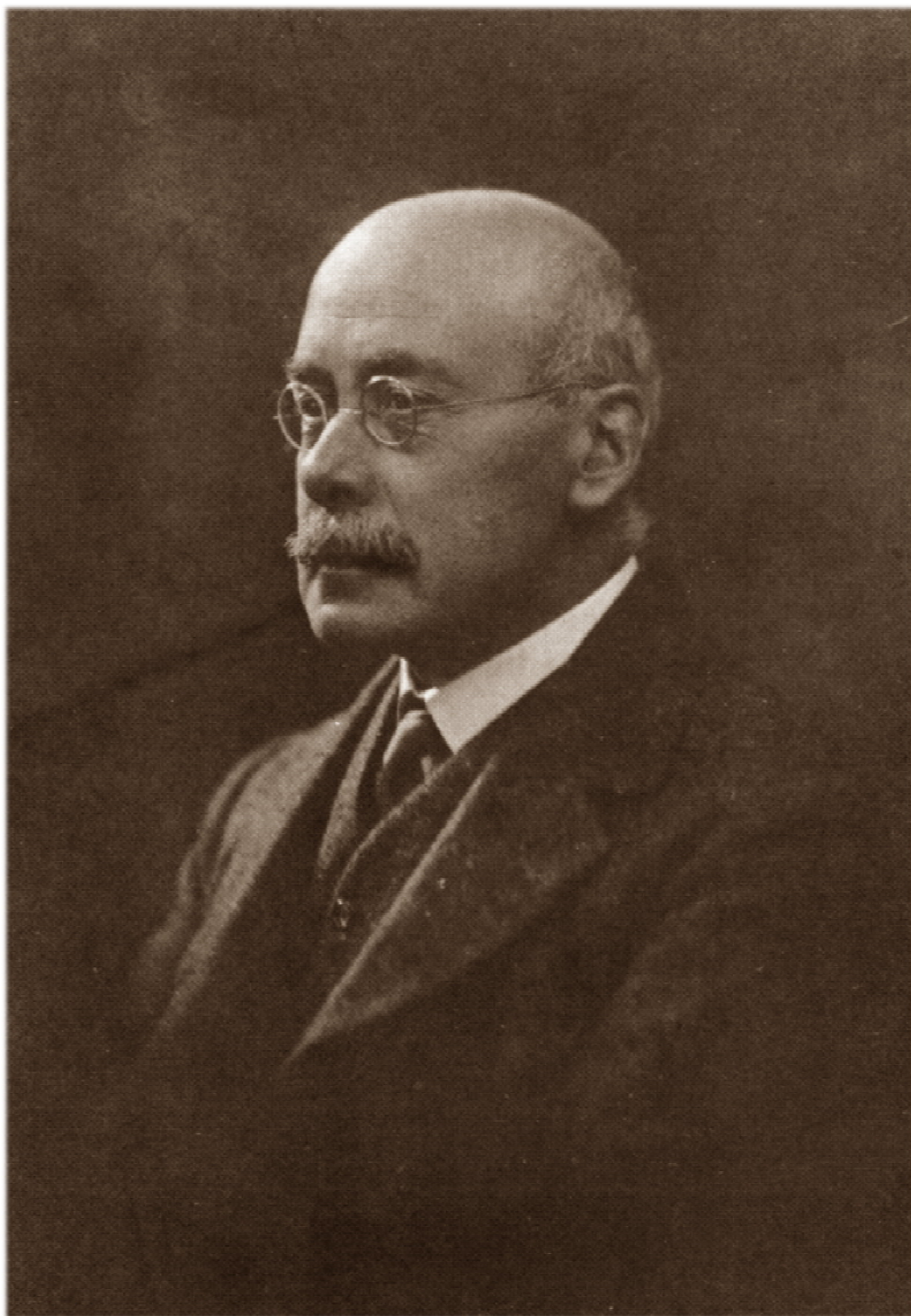

Фото 2. Еліс Ховелл Міннз

Фото 3. Бронзова ручка дзеркала у формі статуетки з Херсонського кургану.

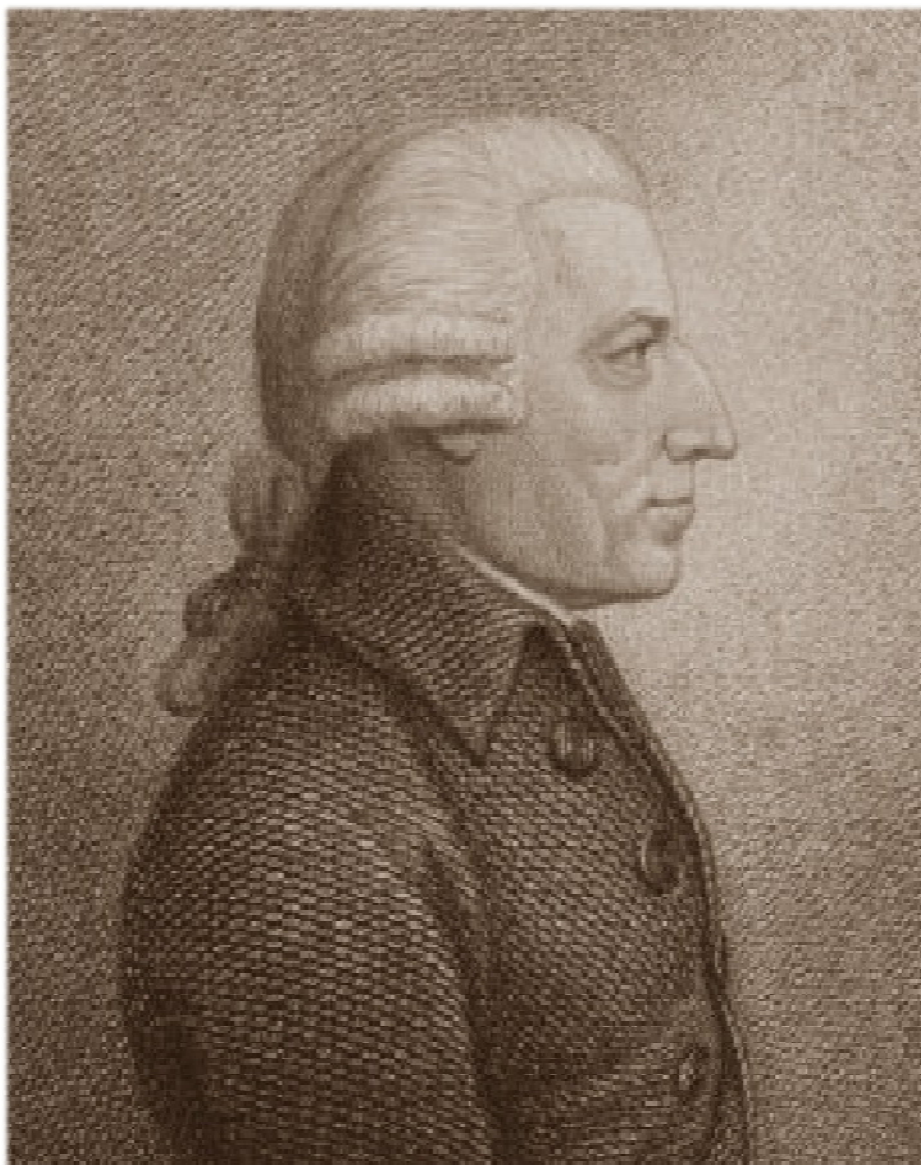

Фото 4. Джон Говард. Гравюра з малюнка Томаса Холлоуея.